

החוץ של החשמונאים והחשיבות שהוא מייחס לתעודות אלה וגם ליחסי החוץ של יהודה ולמעמדה הבין-לאומי.

אם השערה זו נכונה, סביר אף להניח, כאמור, שידע יוונית במידה כלשהי, ידיעה שהיה בה לסייע לו בטיפול בתעודות המובאות בספרו, במיוחד אם נניח שהן היו שמורות בארכיון המקדש בלשונן היוונית המקורית. במקרה זה, שהוא, כאמור, בגדר הסבירות, היה על מחבר מק"א עצמו לקראן ביוונית, להבינן ואולי גם לתרגמן, שהרי בספרו הן הופיעו בעברית, כמו הספר כולו. ידיעת יוונית אף יכולה להסביר את הנגישות שהייתה למחבר למידע על הממלכה הסלווקית, שכדי להגיע אליו בוודאי שהייתה נחוצה ידיעת יוונית ברמה כלשהי.

את השקפותיו המדיניות של מחבר מק"א, שתוארו לעיל, אפשר למצות בכך שהוא הוקיר את החשמונאים, תמך בהיותם מנהיגי המדינה, ומדיניותם הייתה מקובלת עליו. עם זאת, עלינו לדון גם בהשקפותיו בתחומי הדת ובכלל זה בתפקיד האלוהות בפעילות האנושית; בעמדותיו כלפי התרבות היוונית והמתייוונים; ביחסו אל לא יהודים בכלל ובהקשר של ארץ-ישראל בפרט; ביחסו לארץ-ישראל בזיקה לעם ישראל ובהשקפתו על היחסים בין עמים ומדינות בכלל.

הדת והאלוהות

מרכזיות המקדש והקרבת

ספר מק"א מבטא עמדות שהיו מקובלות ביהדות זמנו. מרכזיות המקדש בעבודת אלוהים ובחיי הדת היא יסוד מוסד באמונתו הדתית. העבודה במקדש היא תנאי הכרחי לתפקודה של הדת היהודית.⁷ רוממות האל באה לידי ביטוי אף בהימנעות מאזכור שמו המפורש וכינויו (אלוהים, אדוני, אל, ה') והחלפתו בכינוי 'השמים'. תופעה זו מוכרת לנו בתקופה זו.⁸ אמנם דברים אלה נראים מובנים מאליהם, אך ראוי לתת את הדעת על כך שהם לא היו כאלה בעיני כל יהודי ארץ-ישראל, וכי היו קבוצות מיעוט שנקטו גישה שונה. השומרונים דבקו באמונה שהר גריזים הוא המקום שהאל בחר בו לשם כינון מקדשו, ובחוגי האיסיים, כעדות כתבי כת מדבר יהודה, היו שסברו כי המקדש חולל בשל הפולחן המשובש (לדעתם) שהתנהל בו.⁹ מרכזיותו של המקדש בעיני מחבר מק"א לא הייתה בחזקת עמדה פולמוסית, אלא דבר מובן מאליה, העומד במרכז ההווה הדתית היהודית. דבר זה נכון, קל וחומר, לתקופה הנדונה במק"א:

א. עצם חילול המקדש והפסקת העבודה בו, ובעיקר הפסקת קרבנות התמיד, העמידה אותו במוקד ההתנגדות לסלווקים ולבעלי בריתם ביהודה. ביטוי לכך בא לא רק במק"א, אלא גם בדניאל,¹⁰ המשקף חוג שונה מזה של משפחת החשמונאים.

ב. מאחר שהחשמונאים החזיקו בכהונה הגדולה ברור שבחוגי תומכיהם הייתה חשיבות עליונה למקדש, שהרי בלעדיו לא היה קיום לכהונה הגדולה כלל ועיקר (משרה זו אכן נעלמה כליל עם חורבן הבית

⁷ מרכזיות המקדש בעיני מחבר מק"א באה לידי ביטוי במקומות רבים בחיבורו. למשל: א, 21-23, 37-39, 45-46, 54, ו, 59 (חילול המזבח); ד, 36-59; ז, 33-38.

⁸ ראו: פלוסר, מלכות רומא, עמ' 154, הערה 16.

⁹ דוגמה זו מובאת רק כעדות כללית לכך שהיה יחס

שונה למקדש בקרב חוגים שונים. אמנם ייתכן מאוד

¹⁰ ראו: ת, 11-12; ט, 16-17; יא, 31.